

Laudatio k udělení čestné oborové medaile Františka Palackého paní prof. PhDr. Svatavě Rakové, CSc.

Čestnou oborovou medaili Františka Palackého za zásluhy v historických vědách obdržela vynikající česká historička obecných a světových dějin, uvážlivá manažerka vědy a vyhledávaná univerzitní profesorka Svatava Raková, dáma neobyčejně širokého intelektuálního rozhledu a pevného charakteru, jíž není cizí logický úsudek, cílevědomost a pracovitost.

Po studiu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy nastoupila koncem roku 1970 do tehdejšího Ústavu československých a světových dějin, dnešního Historického ústavu Akademie věd České republiky. Během svého padesátiletého působení na tomto pracovišti se vypracovala nejen v mezinárodně uznávanou specialistku v oblasti britských a zvláště amerických dějin 17. a 18. století, jejichž výzkumu se mohla svobodně věnovat teprve po roce 1989, ale také v respektovanou znalkyni metodologických inovací v historických vědách. Současně prokázala své schopnosti směřovat a řídit tuto vědeckou instituci, v jejímž čele stála v letech 2005 až 2012 po dvě funkční období ředitelky. Svou vědeckou a manažerskou práci systematicky obohacovala dlouhodobou pedagogickou činností na Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, krátce také na Ústavu světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

S rozvahou sobě vlastní přijímala členství ve vědeckých radách řady českých univerzit a redakčních orgánech domácích a zahraničních oborových periodik. Obrovský kus časově velmi náročné práce odvedla v letech 2006 až 2017 jako členka Akreditační komise při Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, v níž posuzovala kvalitu studijních programů historických věd na univerzitách. Jednání všech těchto grémií se pravidelně zúčastňovala a jejich průběh obohacovala řadou zásadních podnětů a doporučení. Když se rozhodla přijmout recenzní posudek rukopisu studie nabízené do vědeckého časopisu, knihy odevzdané do nakladatelství nebo oponentský posudek kvalifikační práce, jeho zadavatelé dobře věděli, že ho svěřili spolehlivé oponentce, jež text opravdu přečte, kriticky posoudí a svoje stanovisko včas odevzdá. Zpět dostávali nejen brilantní kritické rozборы posuzovaného tématu po obsahové a metodologické stránce, ale také podrobný výčet všech pravopisných chyb a překlepů. Vysoké nároky na kvalitu tvůrčích činností, včetně její vlastní, provázejí Svatavu Rakovou po celou vědeckou kariéru.

Vůbec nepochybuji o tom, že jednu z největších intelektuálních rozkoší přináší Svatavě Rakové soustavná četba novinek z jejího oboru. O tom svědčí nejen její bystré glosy spíše

mimoděk pronášené při redakčních poradách Českého časopisu historického, když se probírají s ohledem na stav současného vědeckého poznání nové knižní tituly vhodné k recenzování, ale také způsob její kritické práce s odborným textem, v němž klade důraz na metodologické uchopení zkoumaného tématu. Svou obrovskou sečtělou, vynikající znalostí angličtiny, filozofického a historiografického kontextu i nadprůměrnou schopnost logického uvažování dokázala využít především při kritickém přemýšlení o metodologických inovacích pronikajících do historických věd v postmoderním světě. S plnou odpovědností si trůfám tvrdit, že Svatava Raková je v současnosti mezi českými historičkami a historiky nejlepší znalkyní teoretických konceptů a nových metodologických přístupů vznikajících ve světové historické vědě na švu mezi paradigmaty vycházejícími ze strukturalismu, historické antropologie, intelektuálních dějin a symbolické komunikace. Svým pohledem na dějiny se podstatně odlišuje od některých domácích kolegyně a kolegů, kteří leckdy zavírají před metodologickými výzvami přicházejícími do české kotliny ze zahraničí oči.

Svatava Raková však není metodologickou teoretičkou, ale otázky si kladoucí, čtoucí, bádající, kriticky přemýšlející, překládající, přednášející a píšící historičkou, jejíž texty rozhodně nepředstavují jednoduché čtivo. Zvláště její knihy z konce minulého a počátku současného století, v nichž se zabývala z různých úhlů pohledu prvními anglickými koloniemi v Severní Americe a raným americkým konstitucionalismem, byly doslova živou vodou v tematicky a metodologicky zanedbaném výzkumu obecných a světových dějin raného novověku v českém prostředí. Před diskursem encounter o střetu civilizací a vytváření obrazu druhého či před vybranými přístupy ke konceptům politické kultury a intelektuálních dějin, s nimiž Svatava Raková novátorsky pracovala, několik převážně tehdy mladších historiček a historiků rozhodně nezavíralo oči a vydávalo se obdobnou metodologickou cestou vpřed.

Ve svých zatím posledních knihách, které vydala v uplynulých deseti letech, neopustila Svatava Raková své celoživotní badatelské téma kolonií v raně novověké Severní Americe, ale opět překvapila metodologickým pojetím. Ať šlo o záznamy Johna Winthropa z jeho mise v Massachusetts během třicátých let 17. století, o zápisky Pierra Le Moyne d'Iberville z průzkumu delty Mississippi a zakládání francouzské Louisiany na přelomu 17. a 18. století nebo o cestovní deník Nicholase Cresswella vedený v polovině sedmdesátých let 18. století za jeho působení ve Virginii, vždy zdůrazňovala ve své historickoantropologické optice pohled aktéra a průnik exotické každodennosti do jeho myšlenkového světa. Těmito knihami Svatava Raková jasně ukázala, že obrat k individuu a důraz na osobní prameny, které edičně zpřístupnila, rovněž patří k nosným metodologickým konceptům při výkladu světových a obecných dějin.

Ohlédnutí za desítkou monografií Svatavy Rakové, za jejími sedmdesáti vědeckými studii a stejným počtem příležitostných textů, překladů, doslovů a recenzí svědčí o jediném – jejich autorkou je neobyčejně přemýšlivá a vzdělaná historička, neustále pochybující o smyslu dějin, současně však nalézající trvalé intelektuální potěšení v dobrodružstvích historické interpretace, jimž otevírá cestu svými hlubokými filozofickými, historiografickými a metodologickými znalostmi. A nejen to. Svatava Raková potřebuje svoje znalosti předávat a určovat perspektivní směry dalšího rozvoje svého milovaného oboru. Teprve propojením všech tvůrčích činností historičky, manažerky vědy a univerzitní profesorky je možné se aspoň přiblížit k těžko uchopitelnému intelektuálnímu profilu mezinárodně uznávané osobnosti Svatavy Rakové, jíž náleží čestná oborová medaile Františka Palackého plným právem jako výraz ocenění její vědecké, vědecko-organizační a pedagogické práce ve prospěch rozvoje historických věd, k čemuž jí upřímně gratuluji

Per aspera ad astra!

Václav Bůžek